

Har Sociologisk Forskning något att säga om klimatkrisen?

En forskningsöversikt av det senaste decenniets publikationer.

Does Sociologisk Forskning have anything to say about the climate crisis? A decadal overview of publications.

Over the past decade, there has been an international discussion on how mainstream sociological journals engage with climate change. This article provides an overview of the international debate and a contextual background for the special issue “Climate Crisis” in the Swedish mainstream sociological journal *Sociologisk Forskning*. An overview of the publications in *Sociologisk Forskning* between 2012 and 2022 shows that only 15 address climate change, of which eight are research articles. Half of these use climate change as illustrative examples and half apply sociological theories to cases. The term “ambivalence” is repeatedly employed. The article identifies similarities and differences between international journals and *Sociologisk Forskning*. The limited number of publications may validate criticism that mainstream sociological journals have a perspective on sociology that excludes climate change. At the same time, the published articles in *Sociologisk Forskning* contribute to normalizing climate change by drawing from established fields. The overview also highlights the relationship between general sociology and environmental sociology, concluding with a discussion on why *Sociologisk Forskning* specifically needs to increase the number of publications on climate change.

Keywords: sociology, climate change, sociological mainstream journal, disciplinarity, environmental sociology

I UTLYSNINGEN AV *Sociologisk Forsknings* temanummer ”Klimatkris” uttrycktes en vilja att väcka en sociologisk debatt om klimatfrågan och lyfta in miljösociologin som ett naturligt inslag i tidskriften. Formuleringen signalerar ett behov av ökat engagemang och stimulans för att uppnå detta. Den här litteraturgenomgången kommer att besvara frågan om i vilken omfattning och på vilket sätt klimatkris har diskuterats i tidskriften det senaste decenniet, detta för att orientera läsaren i samtalet och uppmuntra till fortsatt diskussion.

Varför undersöka just *Sociologisk Forskning*? Förutom relevansen för det aktuella temanumret, är *Sociologisk Forskning* den enda sociologiska tidskriften på svenska som har ett fokus på svenska samhällsförhållanden. Även om mycket kunskapsutveckling sker internationellt, så finns det lokala eller nationella aspekter av klimatförändringar-

nas effekter och lokala eller nationella kontextuella villkor för klimatpolitiken som är värda att ta i beaktande. Eftersom Sverige har velat ligga i framkant kring hantering av och anpassning till klimatförändringarna (Regeringsproposition 2017/18:163; Lidskog & Elander 2012) är det intressant att se på den sociologiska disciplinens insats som granskare eller pådrivare. *Sociologisk Forskning* riktar sig till både sociologer och grupper utanför akademien med intresse för aktuella sociologiska frågeställningar. Tidskriften har alltså en ambition att vara en plattform för den svenska sociologins utveckling, vilket gör det intressant att undersöka vad som sägs om klimatförändringarna här.

Sociologisk Forskning har återkommande reflekterat kring sitt eget innehåll. Till exempel har två totalomfattande översikter gjorts: först i samband med tidskriftens tioårsjubileum och återigen när *Sociologisk Forskning* firade 50 år (Sociologisk Forskning 2013). Den första översynen omfattar perioden 1964–1974 och har två indelningar: 1) sociologi som ämne, med artiklar om vetenskapsteori, metodologi, sociologins relation till andra ämnen och allmän sociologisk teori, samt 2) studier av särskilda samhällsområden. I den senare förtecknas organisering, social utveckling, politik, ekonomi, planering, arbete, lokalsamhälle, sociala problem, familj- och sexualliv, kultur och utbildning samt information och massmedia. Under perioden 2003–2012 är de särskilda samhällsområdena huvudsakligen desamma, men tillkommit har sociala rörelser, migration och etnicitet, religion, miljö och risk, maskulinitet, turism, idrott, hälsa, konsumtion och våld (Sociologisk Forskning 2013). Klimatförändringarna har alltså inte trätt fram som ett särskilt samhällsområde före 2012, men kan givetvis ha ingått som en del av andra områden, såsom miljö, risk och konsumtion.

Den här översikten tar vid där den senaste genomlysningen avslutades, alltså 2012, och undersöker alla publikationer i *Sociologisk Forskning* som nämner klimat. Har *Sociologisk Forskning* något att säga om klimatkrisen? Översikten gör inte anspråk på att beskriva svenska sociologers totala kunskapsbidrag på klimatförändringarnas område, utan fokuserar på publikationer i *Sociologisk Forskning*.

Sociologisk Forskning representerar här en allmänsociologisk tidskrift, och för att sätta in publikationsöversikten i ett sammanhang ska jag börja med att beskriva den internationella diskussionen om sociologi och klimatförändringar. Det förekommer en kritik om att allmänsociologin inte tar tillräckligt stort intryck av klimatförändringarna i sina analyser. Samtidigt väcks frågor om hur sociologin bör engagera sig och hur klimatförändringar kan påverka disciplinen.

Internationell debatt

Sedan 1990-talet har det närmast rått vetenskaplig konsensus om att klimatet håller på att förändras på grund av mänskliga aktiviteter. Klimatforskare har debatterat graden av allvar, men under de senaste 20 åren har det i princip handlat om ifall klimatförändringarna kommer ha stora eller mycket stora effekter. De senaste rapporterna från den internationella forskningspanelen för klimatförändring (IPCC) skiljer sig i stort bara sinsemellan i hur skarpa formuleringarna är. Med *mycket hög säkerhet* har IPCC slagit fast att om den globala uppvärmningen överskrider 1,5°C, vilket den kommer

att göra om inte utsläppen av koldioxid omgående begränsas mycket kraftigt, så kommer mänskliga och naturliga system att påverkas på ett allvarligt och oåterkalleligt sätt (IPCC 2022). Med lika hög säkerhet konstateras att klimatförändringarna redan nu har effekter på global matförsörjning, dricksvattenkvalitet, urban infrastruktur samt människors levebröd och hälsa (IPCC 2023a). Det slås också fast att klimatförändringarna drabbar socioekonomiskt utsatta grupper värst och motverkar social rättvisa på flera sätt, bland annat genom att minska möjligheterna att nå de globala hållbarhetsmålen (IPCC 2022, 2023a). Grovt talat konstaterar IPCC att roten till det onda bortom rimligt tvivel är människans aktiviteter inom industriell produktion och konsumtion (IPCC 2023b).

Att klimatförändringarnas effekter kommer att påverka samhället råder det inget tvivel om. För att tydligare signalera situationens allvar började olika företrädare under den andra hälften av 00-talet att använda en krisdiskurs. Al Gore blev viktig för populariseringen av termen ”klimatkris” när han använde det under sitt slutanförande vid FN:s klimatkonferens COP21, där Parisavtalet antogs (Paglia 2018). IPCC använder termen mer sparsamt, men beskriver ändå hanteringen av klimatförändringarna som *ytterst brådskande*.

När det gäller frågan om varför kunskapen om lägets allvar inte omsätts i proportionerligt kraftfulla åtgärder, har IPCC kritiserats för att göra förenklade antaganden om relationerna mellan vetenskap, samhälle och politik (Grundmann & Rödder 2019). Dessa förhållanden kan sociologin bidra till bättre förståelse av. Samtidigt har sociologin fått intern kritik för att inte tillräckligt uppmärksamma klimatförändringarna i sina analyser (t.ex. Lever-Tracy 2008, Koehrsen m.fl. 2020).

Den mest uppmärksammade kritiken kommer från Constance Lever-Tracy och publicerades i Internationella sociologförbundets (ISA) tidskrift *Current Sociology* 2008. Sedan hon gjort en litteraturgenomgång kritiserade hon sina kollegor i allmänsociologin för att vara så gott som frånvarande i kunskapsbyggandet om klimatförändringarna. Lever-Tracy (2008) hade sökt efter *climate change*, *global warming* och *greenhouse gas* i nio av de mest framstående engelskspråkiga, allmänsociologiska tidskrifterna¹ utan att få en enda träff i titel eller abstrakt för perioden 2000–2005. En fulltextsökning gav 29 träffar. Lever-Tracy (2008:452) skröder inte orden:

There is a mystery in this lack of interest in developments that could conceivably open the door to chaos and barbarism later this century, or whose prevention might require a transformation in the core processes of industrial society.

Lever-Tracy (2008) presenterar två orsaker till att allmänsociologin undviker klimatförändringarna. För det första att intresset för framtiden har minskat både i det postmoderna samhälle som sociologer studerar (med hänvisning till Giddens, Harvey och Bauman) och inom akademien, som formas i samtidens anda. För det andra att den historiska uppdelningen mellan naturvetenskap och samhällsvetenskap påverkar

1 Acta Sociologica, American Journal of Sociology, American Sociological Review, British Journal of Sociology, Current Sociology, International Sociology, Journal of Sociology, Sociology och New Left Review.

sociologins inställning till naturen. Samhällsvetenskapen har traditionellt betraktat naturen som något stabilt, vilket har hindrat sociologer från att sysselsätta sig med naturvetenskapliga rön även i de fall de har något att säga om samhället (med hänvisning till Marx, Weber och Durkheim). Trots att sociologer har påtalat att ekosystem och sociala system kausalt inverkar på varandra ända sedan de globala miljöproblemen började conceptualiseras (se t.ex. Catton & Dunlap 1978), menar Lever-Tracy (2008) att uppdelningen i praktiken kvarstår.

Samtidigt ser hon en vändpunkt i allmänhetens intresse för klimatfrågan och hoppas att sociologin ska följa med i denna förändring. Hon föreslår att sociologer bör studera klimatförändringarna som ett vägskal inför framtiden och analysera hur olika beslut påverkar samhällsdynamiker och mänskliga relationer. Vad kommer att räddas och vad kommer att gå förlorat? Vilka kommer att vinna och vilka kommer att förlora på de val som görs?

Steven Brechin (2008), som granskat Lever-Tracys artikel, har gett en offentlig kommentar. Han menar att även om miljösociologer har analyserat globala miljöproblem under en längre tid,² så har varje uppmaning till allmänsociologiska tidskrifter att sysselsätta sig med det ömsesidiga förhållandet mellan samhälle och natur förklingat ohörd. Han bekräftar Lever-Tracys (2008) analys av orsakerna, men tillägger att en vedertagen uppfattning om vad som förtjänar disciplinens uppmärksamhet håller kvar klimatförändringarna i farstun. Han frågar sig:

Is it not more likely that the mainstream discipline will engage climate change as a central organizing factor only after the fact, that is, once disaster is upon us? (Brechin, 2008: 472)

Han medger att analyser av klimatförändringarnas effekter på samhället hittills har varit en övning i spekulationer, något som sociologer inte brukar ägna sig åt.³ Samtidigt påminner han sina kollegor om att sociologin som disciplin föddes i en epok som präglades av aldrig tidigare skådad social förändring, och att vi nu med all sannolikhet står inför en likvärdig eller ännu mer dramatisk förändring (Brechin 2008).

Reiner Grundmann och Nico Stehr (2010) poängterar dock en skillnad mellan då och nu, nämligen sociologins position i förhållande till klimatfrågan och därmed dess förutsättningar att påverka formuleringen av den. Även om sociologin har grundliga insikter om sociala förändringar, har klimatfrågan formulerats av de naturvetenskapliga disciplinerna. Enligt deras mening blir det därför svårt för sociologin att bidra till kunskapsutvecklingen på ett meningsfullt och berikande sätt.

Rolf Lidskog, Arthur Mol och Peter Oosterveers (2015) ställer sig ändå frågande till påståendet om det bristande sociologiska engagemanget. De kritiserar Lever-Tracy (2008) för att lägga alltför stort fokus på USA i sin sökning. Därmed exkluderas flera

2 Miljösociologin som underdisciplin började studera klimatförändringarna som ett uttryck för globala miljöproblem redan under 70-talet och kan i dag anses använda klimatförändringarna som en diagnostisk markör i samhällsteoretiska projekt; se t.ex. Ulrich Beck, John Urry, Slavoj Žižek och Bruno Latour (Blok 2012).

3 Det finns undantag, såsom Bell och Beck. Brechin (2008) menar dock att Beck i sina uppdateringar av Risksamhället (2000/1986) inte tillräckligt uppmärksammar klimatförändringarna.

bidrag, inte minst inom den europeiska sociologin, som enligt Lidskog och hans kollegor har klimatförändringarna som en mer naturlig del av sitt forskningsprogram.

Lidskog m.fl. (2015) framhäver att i dagens globaliserade verklighet är nästan alla platser, praktiker och aktiviteter sammankopplade med varandra. Klimatförändringarna är ett tydligt exempel på en utmaning som går bortom befintliga gränser, och därför kan nationen inte längre bestämma, organisera och avgränsa analysen. I stället finns en mosaik av delvis överlappande aktörer som svarar mot olika typer av krav på olika nivåer och inom olika sektorer. Detta utesluter inte att klimatförändringarna studeras på mikro-, meso- respektive makronivå, men Lidskog, Mol och Oosterveers (2015) framhäver vikten av att uppmärksamma hur fall är samkonstruerade och socialt inbäddade i mer övergripande sammanhang. Detta kan vara den avgörande faktorn för varför miljösociologer främst publicerar sig i internationella tidskrifter – antingen sociologiska tidskrifter med uttalat fokus på miljö och klimat eller tvärvetenskapliga dito (se t.ex. Koehrsen 2020; Lockie 2022).

En uppföljning

Drygt tio år senare följde Koehrsen och kollegor (2020) upp Lever-Tracys (2008) genomgång för att se hur de nio allmänsociologiska tidskrifternas förhållande till klimatförändringarna hade utvecklats. De noterade en ökning av antalet relevanta artiklar i tidskrifterna, men konstaterade att ökningen var liten och fortfarande enbart utgjorde en liten del av det totala antalet publikationer. De såg en publikationstopp 2008 (fem artiklar) och 2009 (sex artiklar) som en direkt reaktion på Lever-Tracys artikel. Merparten av dessa artiklar publicerades i *Current Sociology* och fördjupade eller gjorde tillägg till Lever-Tracys argumentation.

Efter det att debatten flammat upp stabiliserades den på en lägre nivå med som mest tre artiklar per år – med undantag för 2015 då åtta artiklar publicerades. Koehrsen och kollegor (2020) gissar att den allmänna debatten efter IPCC:s femte rapport och förväntningarna på FN:s klimatkonferens COP21 (som alltså resulterade i Parisavtalet) bidrog till det.

Koehrsen och kollegor (2020) ser en utveckling av artiklarnas karaktär över tid. Efter en första orienteringsfas i samband med Lever-Tracys artikel använder senare artiklar sociologiska teorier och metoder för att studera hur klimatförändringarna manifesteras på olika samhällsområden. Under slutet av 2010-talet börjar klimatförändringarna framträda som ett område för sociologisk forskning likt de redan etablerade områdena. Koehrsen och kollegor (2020) identifierar fem teman i publikationerna: 1) reflexioner kring samhällsvetenskapens roll, 2) politik, 3) ekonomi och konsumtion, 4) massmedier och allmänhetens uppfattningar samt 5) globala flöden.

Det första temat, *reflexioner kring samhällsvetenskapens roll*, innehåller i stort bidragen från orienteringsfasen och diskuterar insatser som sociologin kan göra för förståelsen och hanteringen av klimatförändringarna (t.ex. Brechin 2008, Grundmann & Stehr 2010; Lidskog m.fl. 2015; Beck 2015). Dessa artiklar argumenterar för att klimatförändringarna påkallar sociologins uppmärksamhet och reflekterar över vilka

sociologiska teorier och metoder som är tillämpliga. Det är den klart största kategorin i översikten med nära hälften av artiklarna.

Övriga teman består av fem till sex artiklar var. Inom temat *politik* studeras politisk hantering på nationell och lokal nivå (t.ex. Webb 2012; Willis 2018). De undersöker varför det är så svårt att implementera lämplig klimatpolicy och identifierar nya förutsättningar för olika aktörerskap som en bidragande faktor. De efterlyser mer forskning om hur klimatförändringarna påverkar maktförhållanden. Till Koehrsen och kollegors (2020) förvåning finns inga studier om globala förhandlingar eller om hur sociala rörelser påverkar policyutvecklingen, något som definitivt studeras av sociologer men tydligen inte publiceras i de nio tidskrifterna.

Inom temat *ekonomi och konsumtion* finns teoretiska artiklar som ifrågasätter den nuvarande kapitalistiska produktions- och konsumtionsmodellens hållbarhet och menar att den inte längre verkar kunna reglera sig själv (Leahy 2008; Redclift 2009; Urry 2008, 2009). De efterlyser skärskådande av ekomodernismens löften och effekterna av att natur och miljö begripliggörs som kapital.

I artiklar som studerat *massmedier och allmänhetens uppfattningar* framträder en tydlig bild av att medierna formar berättelsen om klimatförändringarna. Till exempel analyserar Luke (2015) Al Gores massmediala eftermäle och visar att det inte främst är ordet "klimatkris" utan idén om en "grön kapitalism" som format synen på åtgärder. Artiklarna studerar också hur klimatrelaterade händelser används för att (om) formulera samtida sociala verkligheter och skapar en plattform för förhandling (t.ex. White 2017).

I kategorin *globala flöden* utforskas hur klimatförändringarna påverkar förflyttningar av människor och kunskap mellan det globala syd och det globala nord (t.ex. Tyfield & Urry 2009; Connell m.fl. 2018). Klimatrelaterad migration är ett exempel, forskningssamarbeten kring utsläppssnål teknik ett annat. Författarna vill se fortsatt uppmärksamhet på globala flöden av människor, kapital och kunskap, men även beaktande av tekniska och ekologiska flöden.

Utifrån sin översikt drar Koehrsen och hans kollegor (2020) slutsatsen att sociologin har förmågan att mobilisera och utnyttja sina intellektuella resurser för att utforska klimatförändringarnas sociala aspekter. De ser att sociologins sysselsättning med klimatförändringarna kan bidra till en djupare förståelse av fenomenet och samtidigt berika ämnet teoretiskt och begreppsligt. Men de menar också att det inte är disciplinen i stort som dryftar klimatförändringarna som intellektuell utmaning, utan främst miljösociologin. Författarna anser att allmänsociologin bör dra nytta av den kunskap som genereras av miljösociologin och inom tvärvetenskapen för att stimulera den sociologiska fantasin.

Var publicerar sig miljösociologer och vad publicerar de?

En populär tidskrift för miljösociologer är ISA:s *Environmental Sociology*. Föga förvånande är antalet artiklar som relaterar till klimatförändringarna betydligt större här än i till exempel *Current Sociology*. *Environmental Sociology*s redaktör Stewart Lockie

gjorde 2022 en sammanställning över hur klimatförändringarna har behandlats i tidskriften. Som vi ska se nedan lyfter han fram bidrag från flera svenska sociologer.

Lockie (2022) pekar på att diskussionen om klimatförändringarna och sociala teorier är starkt kopplad till diskussionen om samhället och naturens relationella ontologi, liksom andra globala miljöproblem som artdöd, försämrad luftkvalitet, ändrade migrationsmönster, matsäkerhet med mera. Han använder Lidskog och Waterton (2016) som exempel för att framhäva hur de globala miljöproblemen sätter i fråga sociologins sätt att hantera omfattande systemförändring, tvärvetenskapliga samarbeten och allmänhetens engagemang. Utifrån artiklarna i *Environmental Sociology* framhåller han behovet av ett mer holistiskt perspektiv på globala miljöproblem. Han ger två kritiska kommentarer till klimatdebatten generellt: 1) klimatet är inte den enda faktor som måste hanteras vid skapandet av hållbar utveckling, och 2) framställningen av klimatförändringarna som det främsta, ibland det enda, miljöproblemet bidrar till en polarisering i klimatpolitiken (Lockie 2022).

Polariseringen av klimatpolitiken är ett centralt fokus i *Environmental Sociology*. Bland annat studeras på vilka sätt aktörer inom industri, medier och politik har bidragit till allmänhetens misstro mot vetenskap och institutioner i deras strävanden att driva på eller motverka ett visst handlande. Diskurs och identitet är centrala begrepp i analysen. Inom vissa grupper har nämligen misstro mot vetenskap blivit en uttalad del av identiteten och en strategi för att komma ur sin upplevda marginalisering. Som exempel lyfts en artikel om nationalistiska, skandinaviska män fram (Krange, Kaltenborn, & Hultman 2019). Klimatförnekare beskrivs som en liten men högljudd minoritet som lyckats slå klorna i debatten (Lockie 2022).

Givetvis publiceras även studier om motsatta strömningar i *Environmental Sociology*. Ett flertal artiklar handlar om hur sociala rörelser förbinder klimatförändringarna med kolonialism, rasism, kapitalism och patriarkala strukturer. I dessa sammanhang handlar omställningen inte bara om att minska koldioxidutsläpp utan också om att skapa beteenden som stärker rättvisa, jämställdhet, demokrati och alternativa ekonomiska system. Frågan om hur beteendeförändring kan skapas och främjas har enligt Lockie (2022) återuppväckt sociologernas intresse för sociala praktiker, till exempel i relation till sociala nätverk, kulturella normer och materiella infrastrukturer. Han använder Magnus Boströms (2020) artikel om över- och masskonsumtion som exempel, och skriver att just konsumtion är ett hett ämne för *Environmental Sociology*. En annan viktig diskussion i tidskriften är ekonomiska strukturer och flöden, allt från internationell handel med koldioxid till syn på arbetstid och ekonomisk tillväxt. Lockie (2022) framhäver värdet av sociologisk analys för att öka förståelsen av de samband som andra vetenskapliga discipliner har påvisat mellan makt, politik och institutioner å ena sidan och ekonomiska och miljömässiga variabler å den andra.

Lockie (2022) betonar att sociologin kan spela en central roll i kunskapsutvecklingen kring klimatförändringarnas komplexitet och djupgående sociala inflytande. Det är viktigt, särskilt med hänsyn till kritiken mot IPCC om den ytliga förståelsen av stegen från kunskap till handling, att sociologer belyser hur klimatförändringar samspelar med samhällsstrukturer, maktrelationer, kulturella normer och ekonomiska processer.

Sammanfattningsvis pekar denna översikt över den internationella debatten på att sociologins klimatrelaterade kunskapsbidrag inte representeras i allmänsociologiska tidskrifter. Detta tillkortakommande anses vara ett resultat av kortsiktigt och individualistiskt fokus, en uppdelning mellan naturvetenskap och samhällsvetenskap som bland annat leder till begränsade möjligheter att kritisk granska och kommentera naturvetenskapliga resultat, bristande reflexion kring ämnets roll, traditionell syn på disciplinärt fokus samt svårigheter att hantera klimatfrågans komplexitet. Kritikerna menar att allmänsociologiska tidskrifter kan och bör göra mer för att hantera vår tids ödesfråga.

Samtidigt varnar Grundmann och Sterh (2010) för att sociologin kan dras med i en allmän alarmistisk anda. De frågar sig vad uppmaningen om ett ökat allmänsociologiskt engagemang i klimatfrågan verkligen innebär. Att fler artiklar skrivna av miljösociologer publiceras i de centrala sociologiska tidskrifterna må vara en sak, men än sedan och sedan då? Grundmann och Sterh (2010) menar att det är viktigare att sociologin tar ställning i fråga om det sociologiska bidraget. Vad kan sociologin ge som andra discipliner inte redan ger?

Metod

Denna översikt omfattar alla texter om klimat* som publicerats i *Sociologisk forskning* mellan 2012 och 2022. Totalt har 36 nummer getts ut under perioden och samtliga finns tillgängliga på tidskriftens hemsida. Med hjälp av Office-verktygets sökmotor har jag sökt igenom numren i deras helhet. Jag använde samma sökord som Lever-Tracy (2008) och Koehrsen med kollegor använde i sina sökningar, det vill säga klimatförändringar/climate change, global uppvärmning/global warming och växthusgas/greenhouse gas, både för jämförbarhetens skull och därför att dessa får anses vara gångbara sökord när man söker identifiera diskussion om just klimatförändringar. Sökord som ”miljö” eller ”hållbar utveckling” hade troligen gett ytterligare träffar men med svagare relevans. För att fånga upp fler varianter öppnade jag dock sökningen genom att bara använda första delen av orden. ”Global upp*” och ”växthus*” gav inga relevanta träffar alls. ”Klimat*” nämndes däremot på ett relevant sätt i femton texter: åtta originalartiklar, tre bokrecensioner och fyra övriga texter (en redaktörskrönika, två essäer och en intervju med olika forskare).

Tabell 1: Titel, författare och publikationsinformation i *Sociologisk Forskning* för de femton artiklar som utgör underlag för analysen, samt antal sökträffar på klimat* i respektive text.

Titel	Författare	Nummer	Klimat*
<i>Forskningsartiklar</i>			
Social relations and challenges to consuming less	Boström	58(4)	9
Oro för klimatförändringarnas konsekvenser	Ekholm	57(1)	181
Oro över Coronapandemin i det svenska samhället	Kulin m.fl.	58(1–2)	1
Forestry and the Environment	Lidskog et al.	54(4)	5
Sen stum värld?	Ståhl	57(3–4)	1
Ambivalence in Environmental Representation	Uggla & Boström	55(4)	5
Taking back control	Uggla	56(3–4)	1
Kommunalt koalitionsbyggande i nytt parlamentariskt landskap	Wänström	55(2–3)	1
<i>Recensioner</i>			
av Miljösociologi (2011)	Hultman	50(3–4)	1
av Skolan, demokratin och de unga medborgarna (2013)	Josefsson	51(2)	1
av Genus, risk och kris (2020)	Alvinus	57(2)	4
Andra typer av texter			
De avgående redaktörerna har ordet	Edling & Eldén	57(3–4)	6
Sociologiska perspektiv på coronakrisen	Soneryd	57(1)	6
Gränsliv	Widerberg	51(3–4)	1
Från teoretisk filosofi till empirisk kunskaps-sociologi	Brante	51(3–4)	1

Dessa femton texter utgör underlaget för denna artikels översikt. Antalet artiklar kan anses litet för en systematisk litteraturöversikt, men det är intressant i sig att antalet omnämmanden är så få. Utifrån underlaget är det naturligtvis inte möjligt att uttala sig om trender eller tendenser i svensk sociologisk klimatforskning generellt, och det är heller inte avsikten. Avsikten är att få en uppfattning om vad som sägs om klimatkrisen i *Sociologisk Forskning* under den angivna perioden, från den senaste genomgången då klimatförändringar inte framträdde alls och fram till början av 2023.⁴

Totalt publicerades 367 texter i *Sociologisk Forskning* 2012–2022, och 4 procent av dessa nämner klimat. Detta kan jämföras med *ekonomi*, som nämns i 39 procent av texterna, *marknad* (främst arbetsmarknad), som nämns i 29 procent, och *skola* (enbart som i utbildningsinstitut, till exempel förskola eller friskola), som nämns i 23 procent

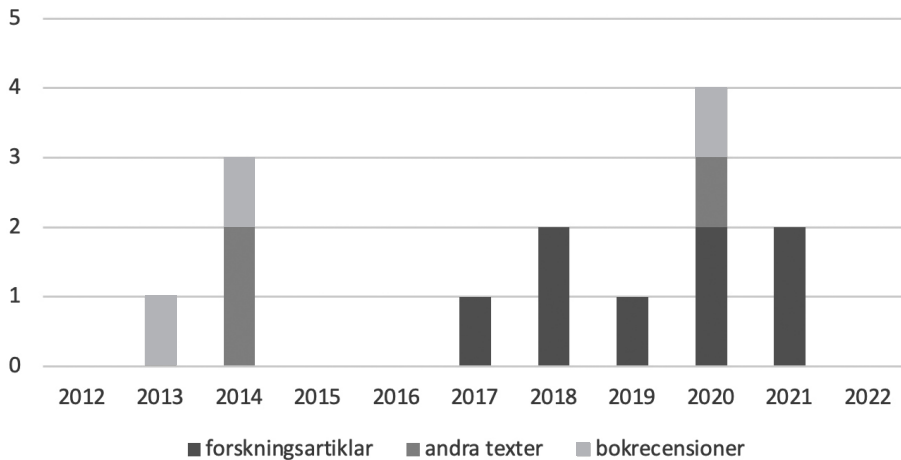
4 Under 2023 har två nummer av *Sociologisk Forskning* publicerats när detta skrivs. Dessa innehåller en forskningsartikel och en annan typ av text som relaterar till klimatförändringarna.

av texterna. Denna tentativa jämförelse kan illustrera balansen i tidskriftens fokus mellan klimatförändringarna och andra forskningsområden såsom utbildning och arbetsmarknad/ekonomi, särskilda områden som finns med i tidskriftens två tidigare sammanställningar.

Resultat och analys

Här följer en genomgång av de artiklar i *Sociologisk Forskning* mellan 2012 och 2022 som innehåller ”klimat*⁹”. Utifrån Lever-Tracy (2008), Koehrsen m.fl. (2020) och Lockie (2022) är presentationen av resultatet uppdelad i introduktionsfas, empiriskt bidrag, teoretisk utveckling och publikationsplats.

Diagram 1: översikt av antalet publikationer som nämner klimat per år mellan 2012 och 2022.

Orienterande introduktion

Precis som i Koehrsens m.fl. (2020) genomgång går det att se en förändring av innehållet i texterna i *Sociologisk Forskning* över tid: de tidigare texterna diskuterar hur sociologin kan och bör förhålla sig till klimatförändringarna, medan de senare tillämpar sociologiska teorier på empiriska fall där klimatförändringarna har effekter på samhälleliga företeelser och sociala relationer.

I *Sociologisk Forskning* kommenteras sociologins roll i förhållande till klimatförändringarna främst i texter som inte sakkunniggranskats, det vill säga i ”Redaktörerna har ordet”, olika typer av essäer (som i diagrammet kallas andra texter) och bokrecensioner.

Två av de tidigaste omnämningarna finns i en antologi med titeln ”Det personliga är sociologiskt” som gavs ut som ett dubbelt temanummer av *Sociologisk Forskning* 2014. I denna reflekterar fjorton seniora forskare i essäform parallellt över ämnet och sin personliga utveckling. Redaktörerna har även uppmanat skribenterna att ge en

prognos om vart den svenska sociologin är på väg. Thomas Brante (2014) diskuterar hur vetenskapliga kontroverser är ett fruktbart område att studera för den som vill bidra till sociologins utveckling och samhällliga relevans. Han nämner här klimatförändringarna som ett av flera möjliga fall. Karin Widerberg (2014) vill att sociologin utmanar gränsdragningar och ser till exempel att en uppluckring av dualismen mellan *mind/culture – body/nature* skulle göra disciplinen bättre rustad för den strid som de globala klimatförändringarna ställer oss inför.

De två andra tidiga texterna är recensioner av böcker tänkta som läromedel. En av böckerna hanterar på ett substantiellt sätt klimatförändringarna, men för denna översikts vidkommande är det recensionerna (alltså de texter som publicerats i *Sociologisk Forskning*) som är i fokus. Detta då recensionerna kan ses som exempel på den typ av intern diskussion som bland annat Brechin (2008) efterfrågar för att göra klimatförändringarna mer integrerade i disciplinen.

Den ena boken är skriven av Joakim Ekman och Lena Pilos (2012) och handlar om skolans uppdrag att bidra till demokratisk fostran. Recensenten kopplar ihop bokens genomgång av den svenska demokrati- och medborgarforskningen med klimatförändringarna genom att kritisera bristen på europeiskt och globalt perspektiv i framställningen (Josefsson 2014). Recensenten ser det som ett tillkortakommande och menar att vår samtid alltmer formas av kriser som inte kan lösas inom nationernas gränser, såsom klimatförändringarna, och att detta obönhörligen påverkar den svenska skolans uppdrag att fostra demokratiska medborgare (Josefsson 2014).

Den andra boken som recenseras, Lidskogs och Sundqvists *Miljösociologi* (2011), går helt ut på att förklara hur olika typer av miljöproblem är samhällsproblem och återfinns i samhällets kärna. Recensenten Martin Hultman ger goda vitsord och menar att boken borde läsas i betydligt vidare kretsar än sociologistudenter som redan har ett intresse för miljöfrågor, då den förklarar aspekter av problem som ofta glöms bort och nonchaleras. Dock säger sig recensenten sakna referenser till studier som påvisat olika negativa maktförhållanden och deras konsekvenser, till exempel kopplingen mellan klimatförändringarna och hungersnöd (Hultman 2013). Boken är teoretiskt tydlig, men recensenten efterlyser fler empiriska exempel.

Hultman får senare ett eget bidrag recenserat i *Sociologisk Forskning* (Alvinus 2020) i form av antologin *Genus, risk och kris* (Hobbins, Danielsson & Sjöstedt 2020). I sin recension lyfter Alvinus fram just hur bokens författare använder olika empiriska exempel för att tydliggöra sitt budskap. Genom att speciellt uppmärksamma Hultmans kapitel, som behandlar ett ekofeministiskt genusperspektiv på klimatförändringarna, blir recensionen relevant för denna översikt. Genom att koppla samman maskulinitet och makt med klimatförändringarna förtydligas hur de patriarkala normerna kan påverka vår förmåga att hantera klimatrelaterade utmaningar (Alvinus 2020).

Empiriskt bidrag och aktuella händelser

I artiklarna som innehåller kvantitativa data används klimatförändringarna enbart illustrativt. Kulin och kollegor (2021) skriver om oro över covid-19-pandemin i den svenska kontexten och använder klimatförändringarna för att exemplifiera makro-oro,

det vill säga oro för sådant som återfinns i samhället utanför individens egen sfär. I Wänströms (2020) artikel om kommunalt koalitionsbyggande är klimatförändringarna ett exempel på en grön-grå konfliktlinje som kan skapa eller stjälpna möjligheter till samarbeten vid sidan av den traditionella höger-vänsterskalan. Precis som Koehrsen och kollegor (2020) kan jag konstatera ett blygsamt bidrag från den kvantitativa forskningens sida till klimat* i tidskriften.

En annan likhet med Koehrsens och kollegors översikt (2020) är att jag ser ett tydligare empiriskt bidrag först i senare artiklar. Av de åtta forskningsartiklar i *Sociologisk Forskning* som nämner klimatförändringarna mellan 2017 och 2022 förhåller sig fem till ett empiriskt material. Tre av dessa har gjort kvalitativa studier (Uggle 2019; Ekholm 2020; Boström 2021), en använder sig av mixad metod (Wänström 2018) och en är kvantitativ (Kulin m.fl. 2021). De övriga tre är teoretiska bidrag (Lidskog, Löfmarck & Uggle 2018; Ståhl 2020; Uggle & Boström 2020).

Den första originalartikeln som publiceras i *Sociologisk Forskning* under perioden är en kort artikel av Lidskog, Löfmarck och Uggle (2017) i temanumret "Look what's happening in Sweden". Titeln hänvisar till ett minst sagt förbryllande uttalande som USA:s dåvarande presidenten Donald Trump gjorde i ett tal den 18 februari 2017. Även om presidentens uttalande avfärdades som absurt av de flesta svenskar, ville redaktionen för *Sociologisk Forskning* gripa detta tillfälle att ge en faktabaserad inblick i vad som händer i dagens Sverige utifrån sociologisk forskning. Merparten av de 21 artiklarna i numret handlar om immigration, jämställdhet och familj. Lidskogs och kollegors artikel sticker ut genom att behandla miljö och landsbygd. I artikeln använder författarna svenskt skogsbruk för att spegla spänningar inom det svenska samhället och förklarar dessa som en del av förändrad modernitet. Fallet skogsbruk illustrerar hur logiker från olika moderniseringsvägar samexisterar, med motsättningar och målkonflikter som följd. Med tanke på Sveriges ambition att vara ett föredöme inom hållbarhet (och ofta lyfts fram internationellt som ett sådant) anser författarna att det är speciellt intressant att följa hur Sverige hanterar dessa spänningar framöver (Lidskog, Löfmarck & Uggle 2017).

Det ovannämnda temanumret inspirerades av en allmänt uppmärksammat aktuell händelse. På liknande sätt är *Sociologisk Forskning* snabb att reagera på covid-19-pandemin, som nämns i hela tretton texter mellan 2020 och 2022, exklusive det temanummer om pandemins samhällsliga konsekvenser som gavs ut i juni 2021 (58:1–2) med åtta forskningsartiklar och fem recensioner. Någon liknande respons kan inte noteras för extremvädnersrelaterade rekord (till exempel sommaren 2018) eller den globala mobiliseringen under "Greta Thunbergs år" 2019. I jämförelse nämns ordet "klimatkris*" totalt bara fyra gånger i texterna i *Sociologisk forskning*.⁵

Men det faktum att det sällan talas om kris kan inte bara läggas *Sociologisk Forskning* till last: i en av de tidigaste texterna om pandemin poängterar Linda Soneryd (2020) den stora skillnaden i samhällelig respons mellan covid-19-krisen och klimatkrisen och

5 En forskningsartikel (Boström 2021), en bokrecension (Alvinus 2020) och två övriga texter (Edling & Elden 2020; Danielsson et al. 2020).

kopplar detta till utmaningen att göra klimatförändringarna till ett socialt problem. Vidare framhåller Alvinus (2020) i sin recension av *Genus, risk och kris* att svårigheterna att skapa uppmärksamhet för klimatförändringarna är knutna till att de ses som en ”smygande kris” och alltså uppfattas som något abstrakt, indirekt och förrädiskt avlägset.

Teoriutveckling på individnivå

I den internationella debatten efterlyses fler artiklar som använder klassiska sociologiska grepp för att stärka analysen av klimatförändringarna. Tendenser till detta finns i *Sociologisk Forskning*. Ylva Uggla och Magnus Boström publicerar 2018 en teoretisk artikel om hur ambivalens kan bidra till en fördjupad analytisk förståelse av hur representanter för en (miljö)praktik hanterar motsägelsefulla sanningar i sin tillämpning. Utifrån begreppen ”social ambivalens”, ”sociala dilemman” och ”den organisatoriska kentauren” identifierar de tre potentiella källor till ambivalens: rollkonflikter, värdekonflikter och konflikter mellan mål och medel. De identifierar också olika sätt att förhålla sig till ambivalens. Uggla och Boström (2018) menar att det är avgörande att beakta den röriga, vardagliga verklighet som olika praktiker står inför för att förstå möjligheter och hinder inom miljöpolitik, miljöförvaltning och miljödiskussion, detta oavsett om utövaren är verksam inom offentlig sektor, näringsliv eller civilsamhälle. På så vis vill artikeln bidra till ett forskningsområde som annars fokuserar på procedurer, institutioner och principer.

Uggla och Boström följer upp den gemensamma artikeln med varsin studie om människor som frivilligt reducerat sin konsumtion på ett omfattande sätt. I båda fallen är handlandet (eller icke-handlandet) ett uttryck för motstånd. Ambivalens återfinns i praktikerna.

Uggla (2019) identifierar i sin studie ett motstånd bland amerikanska minimalistbloggare mot en personlig upplevelse av otillfredsställelse orsakad av social acceleration. Hon utgår från Hartmut Rosas teori (2015) om social acceleration, där en minimalistisk livsstil blir ett sätt för minimalisterna att återfå kontroll över sina liv. En ambivalens här är att minimalisterna egentligen inte tar avstånd från ett högt livstempo, utan i stället förespråkar ett tydligare fokus genom att reducera överflöd av olika slag. Uggla säger att minimalismen inte är en form av motstånd som hotar systemet, men något som på längre sikt kan leda till samhällsförändring om tillräckligt många ansluter. Speciellt intressant tycker Uggla (2019) att det vore om minimalismen kopplades till ungdomars politiska klimatengagemang. Även Ståhls (2020) artikel använder social acceleration, här för att analysera utbrändhet. Även om artikeln är avgränsad till arbetslivet, framhäver den att en tilltagande social acceleration nu nått en punkt där den hotar psykologiska, politiska och planetära gränser, med effekter på såväl människors psykiska hälsa som demokratin och klimatet (Ståhl 2020).

Boströms (2020) studie är mer direkt kopplad till klimatförändringarna, då han studerar människors vilkas livsstilsförändring uttalat motiveras av dem. Hans informanter menar att den allmänna kännedomen om klimatförändringarna gör det relativt enkelt att argumentera för avhållsamhet eller alternativa konsumtionsmönster. Hållningen har alltså legitimitet och genererar socialt kapital inom vissa gränser. För det finns

ambivalens: Boströms artikel visar att även om sociala relationer är en stor motivation och drivkraft, så utgör dessa också den stora utmaningen för individer som söker reducera sin konsumtion. Ett totalt avståndstagande från masskonsumtion verkar omöjligt om man samtidigt vill upprätthålla sociala band. I dagens Sverige är uttryck för kärlek, omsorg och vänskap intimt förbundna med masskonsumtionens kultur (Boström 2020). Fortsatt forskning om sociala relationers inverkan på omställning är ett måste om det ska bli möjligt att hantera klimatkrisen, enligt Boström.

Sara Ekholms (2020) artikel handlar om sociala relationer. Det är den artikel i granskningen som använder ordet klimat mest, hela 181 gånger (i olika kombinationer som *-förändringar*, *-risk*, *-agens*, *-medvetenhet* etc.) och den enda med klimat i titeln. Ekholm undersöker hur oro för och omsorg om kommande generationer påverkar klimatagerande och finner det speciellt framträdande hos föräldrar. Omsorgsoro för andra kopplas till viljan att ändra beteende och leder till olika strategier. Som områden för framtida forskning föreslår Ekholm (2020) analyser av individers resonemang kring val i en global kontext med insikten att det kan uppstå ambivalens och motstridiga logiker i praktiken, särskilt om strategierna visar sig vara effektivare för hantering av oron än för hantering av den faktiska risken.

Sammanfattningsvis knyter dessa forskningsartiklar klimatfrågan till klassiska sociologiska frågeställningar som ambivalens, makro-oro och modernism. Ambivalens är speciellt framträdande på ett sätt som saknar motsvarighet i de internationella översikterna.

Texterna i *Sociologisk Forskning* har olika huvudfokus och visar därmed på den bredd av samhällsområden där klimatförändringarna kan ha relevans. Samtidigt är det svårt att utifrån detta underlag säga att klimatkrisen är en naturlig del i *Sociologisk Forskning*.

Vilka publicerar sig i Sociologisk Forskning?

Flera, men inte alla, texter som publicerats i *Sociologisk Forskning* under perioden är författade av sociologer med miljö eller klimat som särskilt forskningsintresse. Professorkollegorna Boström, Lidskog och Uggle från Örebro universitets miljösociologiska enhet är författare till hälften av de aktuella artiklarna.⁶ Även i de artiklar som bara använder klimatförändringarna som illustrativt exempel finns ett uttalat klimatrelaterat forskningsintresse. Till exempel skriver Joakim Kulin och Ingemar Johansson Sevä (2021) i sina författarpresentationer att deras forskningsintresse inom politisk sociologi fokuserar på beteenden och attityder i relation till bland annat klimatförändringarna.

Det finns även forskningspresentationer som inte framhåller klimatfrågan som särskilt intresse. Johan Wänström (2018) forskar om kommunal politik, Christan Ståhl (2020) om arbetsliv och välfärd med fokus på rättvisa och jämlikhet, Mikael

---

⁶ Lidskog har i *Sociologisk Forskning* publicerat fyra artiklar med miljöfokus och fem recensioner av avhandlingar med miljöfokus. Den tidigaste som behandlar klimat är från 1995 och publicerades i *Sociologisk Forsknings* temanummer om Miljö och risk. Han erhöll för denna artikel Torgny Segerstedts pris för bästa artikel publicerad i *Sociologisk Forskning* år 1995.

Hjerm om främlingsfientlighet och Filip Fors Connolly om subjektivt välbefinnande (de senare två har samförfattat med Kulin & Johnsson Sevä 2021).

Ur den här artikelns perspektiv är denna iakttagelse intressant, då det går att argumentera för att den grupp miljösociologer som publiceras i *Sociologisk Forskning* är begränsad samtidigt som det finns tecken på att klimatfrågan börjar nå utanför miljösociologin.

Är det här en rättvisande bild av den svenska sociologins sysselsättning med klimatfrågan? Proportionerna är lika när jag jämför volymen av klimatförändringsrelevanta publikationer i *Sociologisk Forskning* med volymen av avhandlingar inom sociologi. I Diva ger en sökning på doktorsavhandlingar i sociologi 109 träffar⁷, varav fyra (ungefär 4 procent) behandlar klimatförändringar. Det är alltså samma procentsats som för artiklar publicerade i *Sociologisk Forskning* 2012–2022. Innehållet i avhandlingarna reflekteras däremot inte i *Sociologisk Forskning*. Två av avhandlingarna behandlar lokalt deltagande i vid bemärkelse (Edberg 2018; Vestergren 2018), de andra två behandlar förvaltning av klimatrelaterade risker (Becker 2021; Mondino 2021).

Genom en sökning på ”climate” och ”Sweden” i tidskriften *Environmental Sociology* framträder ett betydligt bredare intresse för klimatförändringarna inom den svenska sociologiska forskningen. Här finns arton relevanta träffar med artiklar som analyserar fackens roll i klimatomställningen, jobben-mot-miljödilemman, sårbarhet kopplad till elektrifiering och digitalisering, relationen mellan forskning och policy respektive forskning och allmänhet, cirkulär ekonomi, urfolks involvering, finansiella system, vardagsmotstånd och avfallshantering. Teoretiska begrepp som används är bland annat socialisering, reflexivitet, genus, identitet, epistemisk tillhörighet, diskurs och styrningsrationalitet (*governmentality*). Metoderna är främst kvalitativa, men utöver semistrukturerade intervjuer finns bland annat livsberättelseintervjuer, diskursanalyser och deltagande observationer. Mellan *Sociologisk Forskning* och *Environmental Sociology* finns en viss överlappning av författare och specifika studier, men flera namn, områden och lärosäten återfinns endast i den senare. Denna sökning signalerar att publikationerna i *Sociologisk Forskning* inte helt representerar den klimatforskning som utförs av svenska sociologer. Koehrsen m.fl. (2020) drar i sin översikt slutsatsen att miljösociologer inte främst publiceras i de allmänsociologiska tidskrifterna, och det verkar finnas anledning att tro att så är fallet även i den svenska kontexten.

Sammanfattningsvis

Ungefär hälften av forskningsartiklarna publicerade i *Sociologisk Forskning* mellan 2012–2022 nämner alltså klimatförändringarna illustrativt för att visa på något som utmanar, skaver eller oroar i allmänhet och inom sociologin i synnerhet. Ett begränsat antal av de publicerade artiklarna behandlar klimatförändringarna på ett substantiellt

7 Doktorsavhandlingar handlar framför allt om klassiska särskilda samhällsområden: arbete (18 stycken), familj (13 stycken) och utbildning (11 stycken). Av de nya särskilda samhällsområden som tillkom i avstämningen från Sociologisk Forsknings jubileum är områdena migration (12 stycken) och våld (sju stycken, avhandlingar om kriminalvård ej inräknade) störst.

sätt. Av dessa tillämpar merparten sociologiska teorier på ett kvalitativt empiriskt material för att bidra till ökad förståelse av individers agerande i förhållande till klimatrelaterade risker. Det centrala forskningsresultatet visar på en av sociala relationer orsakad ambivalens när kunskap/övertygelse ska omsättas i praktisk handling. Det kan hävdas att dessa artiklar sätter i fråga den kritik av sociologin som går ut på att den är alltför kortsiktigt och individualistiskt fokuserad genom att diskutera just sådana resultat i relation till klimatförändringarna. Dessa artiklar identifierar också vikten av empiriska studier för att pröva teoretiska resonemang på den komplexa och kontextberoende verklighet som klimatförändringarna bidrar till och bemöter på det sättet delar av kritiken om bristande sociologisk hantering.

Vidare finns det i denna översikt exempel på försök att inkorporera klimatförändringarna på ett sätt som kan förskjuta gränserna för den traditionella synen på ämnesområdet. Samtidigt finns det givetvis många aspekter av klimatförändringarna i den svenska kontexten som inte analyseras, och det finns många fler redskap i den sociologiska verktyglådan att använda än vad det begränsade antalet artiklar exemplifierar.

Diskussion: Varför en ökad debatt om klimatförändringarna i Sociologisk Forskning?

Denna översikt kontextualiserar argumentet att den sociologiska debatten om klimatfrågan behöver väckas och att miljösociologin kan lyftas in som ett mer naturligt inslag i *Sociologisk Forskning*. Det verkar finnas utrymme för större teoretisk och metodologisk variation i publicerade artiklar; det verkar finnas kunskapsluckor att fylla och svenska kontextspecifika förutsättningar att förstå. Artiklarna som nämner klimatförändringarna utgår från att de ställer sociologin inför utmaningar och att sociologin kan komplettera den kunskapsutveckling om klimatförändringarna som pågår i andra discipliner. Vad översikten inte tar upp är behovet av att diskutera klimatförändringar i just tidskriften *Sociologisk Forskning*.

Sociologisk Forskning är ett exempel på en allmänsociologisk tidskrift och för svensk sociologi en central sådan. Den internationella kritiken av den allmänna sociologins bristande hantering av klimatförändringarna i dess samhällsanalyser bör alltså beaktas även här.

Argumentet om att sociologin generellt har en alltför traditionell syn på ämnesområden för att kunna inkorporera klimatförändringarna bekräftas till viss del av den här översikten genom det mycket begränsade antalet publikationer. Samtidigt utgår de artiklar som har publicerats i hög grad från ett etablerat ämnesområde och bidrar därmed till en normalisering av klimatförändringarna som en faktor. I *Environmental Sociology* finns flera exempel på hur svenska sociologer utvidgar traditionella ämnesområden, såsom ekonomi och arbete, genom analyser av klimatförändringarnas effekter. Det borde alltså finnas potential för att i större utsträckning utnyttja detta även i *Sociologisk Forskning*. Ytterligare artiklar skulle kunna bidra till en fortsatt reflexion kring sociologins roll i förhållande till klimatförändringar och öka medvetenheten inom disciplinen om hur fenomenet kan hanteras analytiskt.

En återkommande kritik i den internationella debatten rör uppdelningen mellan samhälle och natur. Lockie (2015) framhäver till exempel att det inte länge går att försvara en intellektuell separation av samhälle och miljö, och att sociologin därmed måste analysera de komplexa samspelet mellan mänskliga samhällen och den naturliga världen. För den sociologiska klimatforskningen verkar detta främst vara en empirisk utmaning. Det finns en teoretisk förståelse men en viss eftersläpning i den empiriska hanteringen av denna komplexitet. Klimatförändringarna avsätter komplexa empiriska fall bland annat utifrån rumsliga (globala och lokalt specifika), temporala (långa tidslinjer och plötsliga manifestationer) och materiella aspekter (ekologiska, tekniska och ekonomiska) (Block 2012). Dessutom sätter de i fråga epistemologiska gränsdragningar och upprättar nya interrelationer. Det är en utmaning värdig sociologin!

Men varför är det inte tillräckligt att klimatförändringarna förblir ett avgränsat område inom miljösociologin vilkas forskare publicerar sig i specialiserade tidskrifter? Varför behöver miljösociologin även lyftas in som ett naturligt inslag i tidskriften *Sociologisk Forskning*? Utifrån den internationella debatten går det att få uppfattningen att det är allmänsociologin som har mest att vinna på att ta intryck och inspireras av de analytiska övningar som bedrivs kring klimatförändringarna inom miljösociologin. Men samtidigt noteras ingen större motsättning. Lidskog, Mol och Oostveer (2015) menar att det i europeisk kontext knappast förekommit några metateoretiska eller epistemologiska diskussioner om klimatförändringarna eftersom miljösociologin som underdisciplin i Europa, till skillnad från miljösociologin i USA och Australien, aldrig haft något behov av att kontrastera sig mot sociologins huvudströmningar för att legitimera sin existens. En tendens som förstärkts av att de stora europeiska tänkarna inom den allmänna sociologin snart efter det att miljösociologin etablerades började diskutera miljöfrågor (t.ex. Beck 2000/1986; Giddens 1996/1990; Luhmann 1989). Medan den här bristen på vetenskaplig konflikt verkar ha varit gynnsam för den tidigare utvecklingen, kan den ha bidragit till att svenska och europeiska miljösociologer i dag inte ser något behov av att föra in frågan i ett allmänsociologiskt sammanhang. Omvänt kan vi också ha fått en "mainstreameffekt" som gör att klimatfrågan tros vara så inkorporerad i den allmänsociologiska analysen att specifika publikationer av miljösociologer i allmänsociologiska tidskrifter som *Sociologisk Forskning* inte behövs. Oavsett vilket, visar denna översikt att samtalet om klimatförändringarna förs ytterst lågmält i *Sociologisk Forskning*. Någon känsla av kris verkar inte ha infunnit sig. Förhoppningsvis kan detta temanummer av *Sociologisk Forskning* uppmuntra fler till insiktsfulla inspel. För att stimulera det fortsatta samtalet avslutar jag med att återvända till den fråga som Grundmann och Sterhs (2010) ställde till Lever-Tracy: Om ett ökat klimatengagemang från sociologins sida behövs, vad ska i så fall utgöra kvintessensen av detta bemödande? Jag hoppas att detta temanummer väcker viljan att utforska och besvara denna fråga tillsammans i *Sociologisk Forskning*.

Referenser

- Beck, U. (2000/1986) *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos.
- Beck, U. (2015) Emancipatory catastrophism. What does it mean to climate change and risk society? *Current Sociology*, 63 (1):75–88. <https://doi.org/10.1177/0011392114559951>
- Becker, P. (2021) *On the Governmentalization of Sustainability. The Case of Flood Risk Mitigation in Sweden*. Dissertation 340: Mittuniversitetet. ISSN 1652-893X
- Blok, A. (2012) Et nyt klima for sociologien? Om socialteoretiske nybrud i økologiseringsens tidsalder. *Dansk sociologi*, 23 (1):9–23
- Brechin, S. (2008) Ostriches and Change. A response to “Global warming and Sociology”. *Current Sociology*, 56 (3):467–474. <https://doi.org/10.1177/0011392107088239>
- Catton, W. R., & R. E. Dunlap (1978) Environmental sociology: A new paradigm. *The American Sociologist*, 13 (1): 41–49.
- Connell, R., R. Pearse, F. Collyer et al. (2018) Re-making the global economy of knowledge. Do new fields of research change the structure of North–South relations? *The British Journal of Sociology*, 69 (3):738–757
- Edberg, K. (2018) *Energilandskap i förändring. Inramningar av kontroversiella lokaliseringar på norra Gotland*. Dissertation 152: Södertörns Högskola. ISSN 1652–7399
- Ekman, J. & L. Pilo (2012) *Skolan, demokratin och de unga medborgarna*. Liber: Stockholm.
- Giddens, A. (1996/1990) *Modernitetens följder*. Lund: Studentlitteratur.
- Grundmann, R. & S. Rödder (2019) Sociological perspectives on Earth System Modeling. *Journal of Advances in Modeling Earth Systems*, 11:3878–3892. <https://doi.org/10.1029/2019MS001687>.
- Grundmann, R., & N. Stehr (2010) Climate change. What role for Sociology? A response to Constance Lever-Tracy. *Current Sociology*, 58 (6):987–910. <https://doi.org/10.1177/0011392110376031>
- Hobbins, J., E. Danielsson & A. Sjöstedt, red. (2020) *Genus, risk och kris*. Lund: Studentlitteratur.
- IPCC (2022) “Climate Change 2022. Impacts, adaptation, and vulnerability. Working group II contribution to the sixth assessment report of the Intergovernmental Panel on Climate Change”. Cambridge: Cambridge University Press, <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/> (accessed on 4 April 2022)
- IPCC (2023a) “Summary for Policymakers”. H. Lee och J. Romero (red.) *Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Genève: IPCC, s. 1–34, <https://doi.org/10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.001>
- IPCC (2023b) “Climate Change 2021. The physical science basis. Working group I contribution to the sixth assessment report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.” Cambridge: Cambridge University Press, s. 3–32, <https://doi.org/10.1017/9781009157896.001>

- Koehrsen, J., S. Dickel, T. Pfister, S. Rödder, S. Bösch, B. Wendt, K. Block & A. Henkel (2020) Climate change in sociology. Still silent or resonating? *Current Sociology*, 68 (6):738–760. <https://doi.org/10.1177/0011392120902223>
- Krange, O., B. Kaltenborn & M. Hultman (2019) Cool dudes in Norway. Climate change denial among conservative Norwegian men. *Environmental Sociology*, 5 (1):1–11. <https://doi.org/10.1080/23251042.2018.1488516>
- Leahy, T. (2008) Discussion of ‘Global warming and sociology’. *Current Sociology*, 56 (3):475–484. <https://doi.org/10.1177/0011392107088240>
- Lever-Tracy, C. (2008) Global warming and sociology. *Current Sociology*, 56 (3):445–466. <https://doi.org/10.1177/0011392107088238>
- Lidskog R., A. P. J. Mol & P. Oosterveer (2015) Towards a global environmental sociology? Legacies, trends and future directions. *Current Sociology*, 63 (3):339–368. <https://doi.org/10.1177/0011392114543537>
- Lidskog, R. & C. Waterton (2016) Anthropocene – A cautious welcome from environmental sociology? *Environmental Sociology*, 2 (4):395–406. <https://doi.org/10.1080/23251042.2016.1210841>.
- Lidskog, R. & I. Elander (2012) Ecological modernisation in practice? The case of sustainable development in Sweden. *Journal of Environmental Policy Plan*, 14:411–427. <https://doi.org/10.1080/1523908X.2012.737234>
- Lidskog, R. & G. Sundqvist (2011) *Miljösociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Lockie, S. (2015) What is environmental sociology? *Environmental Sociology*, 1 (3):139–142. <https://doi.org/10.1080/23251042.2015.1066084>
- Lockie, S. (2022) Mainstreaming climate change sociology, *Environmental Sociology*, 8 (1):1–6. <https://doi.org/10.1080/23251042.2022.2043529>
- Luhmann, N. (1989/1986) *Ecological communication*. Cambridge: Polity Press
- Luke, T. W. (2015) The climate change imaginary. *Current Sociology*, 63 (2):280–296.
- Mondino, E. (2021) *Changes in hydrological risk perception and implications for disaster risk reduction*. Dissertation 2064: Uppsala universitet.
- Paglia, E. (2018) The socio-scientific construction of global climate crisis. *Geopolitics*, 23 (1):96–123. <https://doi.org/10.1080/14650045.2017.1328407>
- Redclift, M. (2009) The environment and carbon dependence. Landscapes of sustainability and materiality. *Current Sociology*, 57 (3):369–387. <https://doi.org/10.1177/0011392108101588>
- Regeringens proposition (2017/18: 163) *Nationell Strategi för Klimatanpassning*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Rosa, H. (2015) *Social acceleration. A new theory of modernity*. New York: Columbia University Press.
- Sociologisk Forskning (2013) Sociologförbundet har ordet. *Sociologisk Forskning*, 50 (1):85–86. <https://doi.org/10.37062/sf.50.18370>
- Stewart, L. (2015) What is environmental sociology? *Environmental Sociology*, 1 (3):139–142. <https://doi.org/10.1080/23251042.2015.1066084>
- Stewart, L. (2022) Mainstreaming climate change sociology. *Environmental Sociology*, 8(1): 1–6, <https://doi.org/10.1080/23251042.2022.2043529>

- Tyfield, D. & J. Urry (2009) Cosmopolitan China? Lessons from international collaboration in low-carbon innovation. *The British Journal of Sociology*, 60 (4):793–812.
- Urry J. (2008) Climate change, travel, and complex futures. *The British Journal of Sociology*, 59 (2):261–279. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2008.00193.x>
- Urry J. (2009) Sociology and climate change. *The Sociological Review*, 57(2 Suppl.): 84–100. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2010.01887.x>
- Vestergren, S. (2018) *Psychological change as an outcome of participation in collective action*. Dissertation 746/210: Linköpings universitet.
- Webb J. (2012) Climate change and society. The chimera of behaviour change technologies. *Sociology*, 46 (1):109–125. <https://doi.org/10.1177/0038038511419196>
- White J. (2017) Climate change and the generational timescape. *The Sociological Review*, 65 (4):763–778.
- Willis, R. (2018) How Members of Parliament understand and respond to climate change. *The Sociological Review*, 66 (3):475–491. <https://doi.org/10.1177/0038026117731658>

I forskningsöversikten

- Alvinus, A. (2020) Recension av Hobbins, J., Danielsson, E., & A. Sjöstedt red. (2020) Genus, risk och kris. *Sociologisk Forskning*, 57 (2):217–219. <https://doi.org/10.37062/sf.57.21977>
- Boström, M. (2021) Social relations and challenges to consuming less in a mass consumption society. *Sociologisk Forskning*, 58 (4). <https://doi.org/10.37062/sf.58.22818>
- Brante, T. (2015) Från teoretisk filosofi till empirisk kunskapsociologi. *Sociologisk Forskning*, 51 (3–4):238–250. <https://doi.org/10.37062/sf.51.21849>
- Danielsson, E., Liljeros F., Mulinari S., Soneryd L., och Sociologisk Forskning (2020) Sociologiska perspektiv på Coronakrisen: Fyra sociologer om samhällets reaktion på Covid-19. *Sociologisk Forskning*, 57 (1):67–76. <https://doi.org/10.37062/sf.57.21539>
- Edling, C. & S. Eldén (2020) De avgående redaktörerna har ordet. *Sociologisk Forskning*, 57 (1):3–4. <https://doi.org/10.37062/sf.57.21537>
- Eckholm, S. (2020) ”Oro för klimatförändringarnas konsekvenser. Klimatagerande och betydelsen av omsorg om kommande generationer”. *Sociologisk Forskning*, 57 (1):7–24. <https://doi.org/10.37062/sf.57.18842>
- Hultman, M. (2013) Recension av Rolf Lidskog och Göran Sundqvist (2011) Miljösociologi. *Sociologisk Forskning*, 50 (3–4):335–355
- Josefsson, J. (2014) Recension av Joakim Ekman och Lena Pilo, Skolan, demokratin och de unga medborgarna. *Sociologisk Forskning*, 51 (2):167–169
- Kulin, J., Johansson Sevä, I., Hjerm M., & P. Fors Connolly (2021) Oro över Coronapandemin i det svenska samhället. *Sociologisk Forskning*, 58 (1–2). <https://doi.org/10.37062/sf.58.22104>
- Lidskog, R., Löfmarck E., & Y. Ugglå (2017) Forestry and the Environment. Tensions in a transforming modernity. *Sociologisk Forskning*, 54 (4):283–286. <https://doi.org/10.37062/sf.54.18222>

- Ståhl, C. (2020) En stum värld? Om resonans, social responsivitet och utbrändhet. *Sociologisk Forskning*, 57 (3–4):227–247. <https://doi.org/10.37062/sf.57.21831>.
- Uggla, Y. & M. Boström (2019) Ambivalence in Environmental Representation. A Theoretical Contribution. *Sociologisk Forskning*, 55 (4):447–65. <https://doi.org/10.37062/sf.55.18781>.
- Uggla, Y. (2019) Taking back control. Minimalism As a Reaction to High Speed and Overload in Contemporary Society. *Sociologisk Forskning*, 56 (3–4):233–252. <https://doi.org/10.37062/sf.56.18811>
- Widerberg, K. (2015) Gränsliv. *Sociologisk Forskning*, 51 (3–4):219–237. <https://doi.org/10.37062/sf.51.21848>.
- Wänström, J. (2018) Kommunalt koalitionsbyggande i ett nytt parlamentariskt landskap. Pragmatism i policyorienterade möjlighetsfönster. *Sociologisk Forskning*, 55 (2–3):225–248. <https://doi.org/10.37062/sf.55.18191>.

Författarpresentation

Linn Rabe har en doktorsexamen i miljövetenskap från Södertörns högskola. Hon har nyligen avslutat en post-doktortjänst vid Örebro universitets miljösociologiska enhet, där hon ingått i forskningsprojektet Risk- och beredskapskommunikation för ett robust digitalurbant samhälle. Hennes forskning fokuserar på medborgerligt deltagande i förvaltning av miljö- och klimatrisker.

Kontaktuppgifter

Linn Rabe
 Örebro universitet
 701 82 Örebro
 Linn.rabe@oru.se

